

2015W1376

27 januari 2016

De Klachtencommissie seksueel misbruik in de R.-K. Kerk van de Stichting Beheer & Toezicht i.z. Seksueel Misbruik in de R.-K. Kerk in Nederland, verder ook: de Klachtencommissie, geeft op grond van de Procedure Klachtencommissie seksueel misbruik in de R.-K. Kerk (verder ook: de Procedure) het volgende advies inzake de klacht van:

[naam],
geboren op [datum],
wonende te [plaats],
hierna te noemen: klager,
juridisch adviseur: mr. M.L.J. Bomers, advocaat te Nijmegen,

tegen:

(wijlen) [naam]
geboren op [datum], overleden op [datum],
de persoon over wie geklaagd wordt,
hierna ook te noemen: aangeklaagde,
tijdens zijn leven –onder meer werkzaam geweest als - novicenmeester
bij de congregatie van de Broeders FIC (broeders van Maastricht).

1. De procedure

Het klaagschrift is door de griffie van de Klachtencommissie ontvangen op 18 mei 2015. Op 15 september 2015 is bij de griffie een reactie op het klaagschrift ingekomen van [naam], Provinciale Overste van de Broeders van Maastricht. Op 17 december 2015 heeft te Utrecht een zitting van de Klachtencommissie achter gesloten deuren plaatsgevonden, waarbij de Klachtencommissie was samengesteld uit de onder aan dit advies te noemen leden. Klager is verschenen met zijn echtgenote. Hij heeft zijn standpunt nader toegelicht. Klager werd bijgestaan door zijn juridisch adviseur mr. M.L.J. Bomers, voornoemd. Namens de congregatie zijn verschenen: [Provinciale Overste] voornoemd en br. [naam], lid van de Congregatie van de Broeders van Maastricht. Op 5 januari 2016 heeft de Klachtencommissie een toestemming gebruik klacht als steunbewijs van de heer [naam] ontvangen.

2. De klacht (zakelijk weergegeven)

2.1. Klager is in de periode van 1955-1956, in de periode dat hij novice was in het klooster [naam] in [plaats], seksueel misbruikt door aangeklaagde. Aangeklaagde schreef namelijk aan klager voor dat hij iedere vrijdagavond in zijn chambrette aan zelfkastijding moest doen. Klager moest ervoor zorgen dat hij om 21.30 uur in zijn chambrette was, waar hij zich geheel moest ontkleden. Vervolgens moest hij zichzelf met een zweep kastijden. Het kwam erop neer dat klager zichzelf dan moest bevredigen. Aangeklaagde keek dan volgens hem door het kijkgaatje van de chambrette toe.

Aangeklaagde was novicenmeester in [klooster]. In dit klooster was klager novice bij de broeders van Maastricht. Vanuit zijn functie moest aangeklaagde klager inwijden in het kloosterleven.

Klager is op [datum] geboren in [plaats] (gemeente [naam]). Hij was het

elfde kind uit een gezin van twaalf kinderen. Vanwege het grote aantal kinderen bestonden er grote leeftijdsverschillen. De oudste broer van klager is geboren in 1916. Zelf was klager vier jaar toen zijn oudste zus in 1938 trouwde. Hij was toen bruidsjonker op haar bruiloft. Vader was kweker van [gewassen]. In 1940 ging klager naar de lagere school aan [straat] in [plaats]. Deze school stond onder leiding van de Broeders van Maastricht, welke congregatie daar ook een klooster had. Tijdens de oorlog is klager een jaar thuis geweest, omdat er geen vervoer naar [plaats] mogelijk was. In totaal heeft hij gedurende een periode van acht jaar op de lagere school gezeten. Daarna, in 1948, is hij naar de MULO in [plaats] gegaan. Deze school was een juvenaat en stond eveneens onder leiding van de broeders van Maastricht. Klager had in die tijd al enige belangstelling om eventueel toe te treden tot deze congregatie.

Klager heeft het juvenaat in [plaats] afgemaakt. Daarna is hij naar [plaats] gegaan. Daar is hij naar de kweekschool gegaan aan [adres]. Ook deze school werd gerund door de Broeders van Maastricht. Er zaten alleen jongens op de kweekschool. Deze opleiding heeft klager ook afgemaakt. Vervolgens werd door de broeders aan hem gevraagd of hij verder wilde in het klooster. Klager was hierin wel geïnteresseerd en werd in 1955 novice bij de congregatie. Het noviciaat was ondergebracht in het [klooster] in [plaats]. Dit was het hoofdgebouw van de Broeders van Maastricht, waar ook het bestuur zetelde en waar onder meer een ziekenafdeling was. Dit klooster stond aan [adres] in [plaats]. Klager en de andere jongens die novicen waren, waren niet alleen in opleiding, maar moesten daarnaast ook veel fysieke arbeid verrichten. De dag begon 's ochtends vroeg eerst in de kapel. Alles wat de jongens deden, gebeurde stilzwijgend. De novicenmeester van klager was, zoals gezegd, aangeklaagde, die klager moest inwijden in het kloosterleven. Klager droeg gedurende deze periode als novice een zwart habijt zonder 'voorstuk'. Dit laatste werd pas gedragen nadat men was 'geprofest'. Klager had dagelijks te maken met [aangeklaagde]. Eén keer in de zoveel tijd kwam klager ook bij hem op gesprek om te bespreken hoe het ging.

Helemaal aan het begin van de periode op [klooster], na één of twee weken, gaf aangeklaagde klager te verstaan dat hij iedere vrijdagavond aan zelfkastijding moest doen. Hij moest hiertoe om 21.30 uur in zijn chambrette op de slaapzaal zijn en zich daar helemaal uitkleden. Vervolgens moest hij zichzelf met een zweep slaan. Met de zweep moest hij zijn onderlichaam en zijn rug kastijden. Klager begreep hier niets van en had er veel moeite mee. Toch gehoorzaamde hij aangeklaagde. Het kwam niet in hem op om hiertegen te protesteren en hier was ook in het geheel geen ruimte voor. In de deur van de chambrette zat een zogenaamd "spionnetje", een klein, rond kijkgaatje. De zelfkastijding moest overigens door alle novicen worden uitgevoerd. Zij moesten dit, evenals klager, allemaal tegelijk doen, iedere vrijdagavond om 21.30 uur, uitgekled in de eigen chambrette, met de deur dicht. Hoewel Klager vanuit zijn positie niet kon zien dat aangeklaagde door het gaatje keek, was het zeker dat hij dit deed. Klager hoorde aangeklaagde namelijk steevast, iedere vrijdagavond, tijdens het genoemde 'ritueel', langs de chambrettes lopen. Hij liep rond. Hij hoorde dan de voetstappen ook bij zijn eigen chambrette en hij kon dan heel goed horen dat aangeklaagde voor zijn chambrette enige tijd stilstond.

Klager ervaarde dat deze zelfkastijding neerkwam op zelfbevrediging, hoewel hij in die tijd nog niet of nauwelijks enig seksueel benul had. Hij kwam gedwongen in deze situatie terecht en kon zich hieraan niet onttrekken. In die tijd werd er niet over seksualiteit en seksuele intimiteiten gesproken. Het onderwerp was taboe. Hij werd onderworpen aan een systeem waar hij geen zeggenschap over had. Hij voerde opdrachten uit en had niets in te brengen. Klager raakte er zeer van in de war en voelde zich zeer vernederd en ongelukkig. Het was bovendien zeer pijnlijk. Na enige tijd heeft klager de moed opgevat om tijdens een voortgangsgesprek met aangeklaagde over de 'zelfkastijding' te beginnen. Hij liet blijken dat hij hier moeite mee had. Aangeklaagde legde vervolgens uit dat de zelfkastijding moest worden gezien als boetedoening. Op dat moment nam klager genoegen met die uitleg.

Echter, gaandeweg ging de zelfkastijding hem steeds meer tegenstaan en kon hij er niet langer tegen.

In januari 1956 heeft Klager tegen aangeklaagde gezegd dat hij wilde stoppen met het noviciaat. De belangrijkste reden was de zelfkastijding. Een paar maanden later heeft klager definitief gezegd dat hij wilde vertrekken. Aangeklaagde was ‘not amused.’ Klager was al de achtste novice van zijn lichtung van ongeveer 20 novicen, die vertrok.

Op 26 mei 1956 is klager uiteindelijk weggegaan. Op deze datum moest Klager ‘s ochtends naar aangeklaagde toekomen. Hij kreeg zijn kleren en overige zaken mee, die hij bij aanvang van het noviciaat van huis had meegenomen en werd, bijna letterlijk, op straat gezet. Het enige dat hij van de broeders kreeg was een treinkaartje om naar zijn ouders te reizen en vijf gulden. Verder moest hij het zelf maar uitzoeken. Het was een hard gelag voor klager. Hij is naar zijn ouders gereisd, die teleurgesteld waren. Ze waren juist zo trots dat klager wilde toetreden tot de congregatie van de Broeders van Maastricht. Een kind met een roeping was in die tijd iets om trots op te zijn. Klager durfde niet tegen zijn ouders te zeggen dat de zelfkastijding de belangrijkste reden was van zijn vertrek. Hij schaamde zich hiervoor. Zijn ouders zouden dit ook nooit geloofd hebben.

2.2 De dag na zijn aankomst thuis heeft klager zich meteen ingeschreven bij het onderwijsbureau om werk te zoeken in het onderwijs. Hij kon direct beginnen als onderwijzer in de eerste klas op een lagere school in [plaats]. Hij ging hier vanuit [plaats] met de fiets naartoe, en na enige tijd, met de brommer. Op [datum] ging klager in militaire dienst, tot [datum]. Doordat er toen een onderwijzerstekort was, heeft klager bij de Minister van Defensie een verzoek ingediend om vroegtijdig de dienst te verlaten. Dit werd gehonoreerd. Hij heeft vervolgens ongeveer een jaar gewerkt op een lagere school in [plaats]. In [plaats] heeft hij als vakonderwijzer [vak] gewerkt op alle lagere scholen en de huishoudschool. In deze jaren heeft hij de Akte [akte] gehaald. Daarmee kon hij in het Middelbaar Onderwijs solliciteren.

In die tijd leerde hij zijn vrouw [naam] kennen, met wie hij in 1963 trouwde.

Nadat hij de akte [akte] had behaald, ging klager op 1 januari 1961 aan de slag als [leraar] op een middelbare school in [plaats]. Op die school heeft hij 32 jaar gewerkt, tot 1993. In die periode kregen hij en zijn vrouw drie zonen. Daarnaast adopteerden zij twee kinderen (meisjes) uit [land].

Tot 2013 heeft klager, uit schaamte, tegen niemand over de ‘zelfkastijdingspraktijken’ in zijn verleden op [klooster] verteld. Wel voelde hij steeds meer druk om ermee naar buiten te komen, met name omdat het seksueel misbruik in de katholieke kerk in 2010 uitgebreid in de publiciteit kwam. Tijdens een uitzending op televisie over dit onderwerp vroeg één van zijn zonen, [naam], aan hem of hij dit ook had meegemaakt. Klager antwoorde daarop met de opmerking: “Ik was niet het mooiste jongetje van de klas.” Twee jaar geleden heeft hij het, stukje bij beetje, aan zijn vrouw verteld. Zij schrok er van en raadde hem aan om dit te melden bij een instantie. Tegen zijn kinderen heeft hij (nog) niets verteld. Onlangs heeft klager het verteld aan een goede vriend. Hij hoorde van hem dat zijn broer (later priester) dit ook heeft moeten meemaken.

Eind 2014/begin 2015 heeft klager zich gemeld bij het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK en te kennen gegeven dat hij een klacht tegen aangeklaagde wilde indienen. Wat een mooie fijne jeugd had moeten zijn is door een persoon teniet gedaan. Zelfs in zijn volwassen leven heeft dit helaas doorgewerkt met alle ellende van dien.

Klager heeft in zijn leven diverse problemen ondervonden die hij toeschrijft aan zijn verleden als novice op [klooster], meer in het bijzonder aan de zelfkastijdingspraktijken. Hij lijdt al gedurende vele jaren aan slaapproblemen en heeft moeite met gezagsverhoudingen en vertrouwen in andere mensen. In de periode dat hij als docent werkzaam was in [plaats] had hij veel moeite met de toenmalige rector, die hij ervaarde als een negatieve man. De directeur

was een dictator die geen tegenspraak duldde en met wie niet te overleggen viel. Hij is in 1988 ontslagen door het schoolbestuur. Klager is anderhalf jaar door ziekte uit de running geweest. Daarnaast was de moeilijke verhouding met de directeur hem ook opgebroken. Dat klager hier zo veel moeite mee had, heeft waarschijnlijk mede te maken met het feit dat hij op [klooster] zulke nare ervaringen met het gezag had opgedaan. Klager voelde zich hierdoor extra kwetsbaar. Langzamerhand is klager daarna weer opgekrabbeld. Nadat de school fuseerde met een andere school kwam er een nieuwe directeur die op een gegeven moment aan klager te kennen gaf dat het goed zou zijn als hij zou stoppen met werken. Klager was toen 62 jaar. Enige tijd daarna is klager gestopt met werken. Door de Ziekte van Menière (1980) is klager later in de WAO beland. Door Prof.dr. [naam], KNO-arts, is klager tot 1998 in het [ziekenhuis] behandeld. Daardoor is zijn gezin in een financieel gat terecht gekomen. Met 5 studerende kinderen was het moeilijk om het hoofd boven water te houden. Klager is als mens misbruikt en dit heeft diepe wonden achtergelaten. Er heerste machtsmisbruik, Klager werd onderdrukt als individu. Er was zowel sprake van intimidatie van hem als individu als van de groep. Er was sprake van een collectief handelen, waar de persoonlijke gevoelens en noden niet aan bod kwamen. Er was bovendien een verbod om vrienden te hebben. Klager kon er dus met niemand over praten. Klager vraagt zich af waarom de broeders dit hebben gedaan bij jonge mensen in een zeer kwetsbare levensfase. Een feit is dat zelfkastijding na het Tweede Vaticaans Concilie niet meer bij de kloostertucht hoort.

2.3 Klager vraagt om erkenning van de hiervoor beschreven feiten en excuses.

3. De inhoudelijke reactie (zakelijk weergegeven)

Aangeklaagde is niet meer in leven. Hij kan dan ook geen weerwoord geven. De Provinciale Overste heeft in zijn reactie gesteld dat uitgebreid onderzoek is verricht naar de levensloop van aangeklaagde, alsmede naar de door klager benoemde praktijken.

Hij concludeert dat aangeklaagde als novicenmeester destijds tot taak had de novicen in te leiden in het religieuze leven van de Broeders van Maastricht. Een belangrijk onderdeel daarvan was de inleiding in de Regel en de gebruiken van de congregatie.

De Regel was concreet uitgeschreven in een (rood) boekje en hield – onder andere – het volgende in:

Artikel 212:

‘Op de Vrijdagen door het jaar, bovendien op de Maandagen van Advent en Vasten zullen de broeders ’s avonds gezamenlijk de discipline nemen gedurende de tijd dat de psalmen ‘Miserere’ en ‘De profundis’ langzaam gebeden worden.

‘Gezamenlijk’ betekent hier: ieder op zijn eigen kamer op hetzelfde tijdstip (21.30uur). De novicen ‘namen de discipline’ in de eigen chambrette op de slaapzaal, achter de gesloten deur. De bedoeling was dat ieder zich op zijn chambrette uitkleedde en met een zweepje van touw (de zgn. ‘discipline’) op zijn rug en onderlichaam sloeg. Het ging hier om een vorm van lichamelijke versterving. Het was de taak van de novicenmeester zich ervan te gewissen dat de novicen ook daadwerkelijk de discipline namen.

Het was echter niet de bedoeling dat de novicenmeester door het kijkgaatje in de chambrettedeur naar de handelingen zou kijken.

Het ‘nemen van de discipline’ als lichamelijke versterving werd in de praktijk gebracht tot en met het noviciaatsjaar 1963-1964.

Voorzover aangeklaagde het aanzetten tot deze vorm van ‘zelfkastijden’ zag als een vorm van aanzetten tot zelfbevrediging, is dit volgens de Provinciale Overste een onjuiste opvatting van de zelfkastijding.

Wel is de Provinciale Overste van oordeel dat aangeklaagde, als hij, zoals klager stelt, door het gaatje van de chambrettedeur naar hem heeft gekeken, daarmee over de schreef is gegaan en een vorm van seksueel misbruik heeft gepleegd.

Hij concludeert verder dat geen aanwijzingen zijn gevonden voor een mogelijk seksueel misbruik door aangeklaagde, maar dat hij ook geen reden heeft om aan te nemen dat klager onwaarheid spreekt.

4. De beoordeling

4.1. Volgens de Procedure moet onder seksueel misbruik worden verstaan iedere gedraging waarbij iemand onder dwang of in een afhankelijkheidsrelatie seksuele handelingen moet verrichten ofwel ondergaan ofwel daarvan toeschouwer moet zijn, dan wel seksueel getinte toenaderingen of uitlatingen in welke vorm dan ook moet dulden. Onder dwang wordt onder meer begrepen: fysiek geweld of dreiging daarmee, psychische druk, intimidatie en/of chantage. Verder wordt onder seksueel misbruik ook verstaan het maken van seksueel getint beeldmateriaal van iemand en het gebruiken en doorgeven daarvan.

4.2. Allereerst dient beoordeeld te worden of de handelingen die klager aangeklaagde verwijt zijn te kwalificeren als seksueel misbruik.

Klager heeft gesteld dat hij het hierboven genoemde aanzetten tot zelfkastijding heeft ervaren als het aanzetten tot zelfbevrediging. Hij verklaarde dat hij daarbij ook het gevoel had dat aangeklaagde door het gaatje van de chambrette bij de verschillende jongens (waaronder klager) naar binnen keek. Hij verklaarde echter ook dat hij niet gezien heeft dat aangeklaagde door het kijkgaatje naar hem keek, maar dat hij, doordat hij voetstappen hoorde en deze even bij zijn deur hoorde stoppen, denkt dat aangeklaagde door het gaatje van de deur keek.

De Klachtencommissie overweegt dat uit de door de Provinciale Overste genoemde 'Regel' volgt dat het door klager beschreven 'aanzetten tot zelfkastijding', lichamelijke versterving en boetedoening tot doel had. Dat aangeklaagde dit ervoer als 'zelfbevrediging', maakt dit niet anders.

Aangeklaagde voerde zijn taak als novicenmeester uit door de novicen aan te zetten tot deze zelfkastijding en mogelijk ook door te controleren of de novicen wel deden wat van hen verwacht werd.

De Klachtencommissie is van oordeel, dat als al aannemelijk zou zijn geworden dat aangeklaagde een kort moment door het chambrettegaatje had gekeken, daarmee nog niet vast had gestaan dat sprake was van seksueel misbruik in de zin van de procedure. Niet onaannemelijk is dat aangeklaagde 'slechts' wilde controleren of de novicen deden wat van hen gevraagd werd. Hoewel de Klachtencommissie zich kan voorstellen dat een en ander voor klager vreemd aan deed en hij zich ongemakkelijk voelde bij hetgeen van hem verwacht werd, is de Klachtencommissie van oordeel dat de beschreven zelfkastijding niet valt te kwalificeren als seksueel misbruik zoals bedoeld in de Procedure. Temeer niet nu ook niet aannemelijk is geworden dat aangeklaagde naar klager keek terwijl hij zichzelf aan het kastijden was (immers weet klager dit zelf ook niet met zekerheid te zeggen).

4.3. De Klachtencommissie begrijpt wel dat klager onder de situatie geleden heeft. Aangezien de feiten waarover wordt geklaagd, zoals hierboven is uiteengezet, niet vallen binnen de omschrijving van seksueel misbruik in de zin van de Procedure, kan de klacht echter niet gegrond worden verklaard.

5. Het advies

De Klachtencommissie adviseert de Provinciale Overste van de Congregatie Broeders van Maastricht de klacht niet gegrond te verklaren.

Dit advies is vastgesteld op 27 januari 2016 door mr. C.C. de Rijke-Maas, voorzitter, drs. L. Erftemeyer en W.A.M.C. Mol, leden, bijgestaan door mr. Y. Rikken, griffier, en is ondertekend door de voorzitter.

Tegen dit advies is geen hoger beroep mogelijk. Wel bestaat voor klager en de (gemachtigde van de) kerkelijke gezagsdrager ingevolge artikel 20 van de Procedure de mogelijkheid binnen twee weken na ontvangst van dit advies schriftelijk bezwaar in te dienen indien er naar zijn of haar oordeel een algemeen beginsel van behoorlijke klachtbehandeling is geschonden.

Op grond van artikel 18.5 van de Procedure wordt dit advies binnen twee weken nadat het is vastgesteld bij aangetekend schrijven aan de kerkelijk gezagsdrager en aan klager verzonden.

Op grond van artikel 21.1 van de Procedure stelt de kerkelijk gezagsdrager binnen dertig dagen na ontvangst van dit advies klager schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte van de beslissing die hij naar aanleiding van dit advies heeft genomen.

Op grond van artikel 21.3 van de Procedure geeft de kerkelijk gezagsdrager daarbij de mogelijkheden van bezwaar en beroep aan.

Op grond van artikel 21.4 van de Procedure ontvangt de Klachtencommissie een afschrift van de beslissing van de kerkelijk gezagsdrager.